

3. Kaj je merodajno za presojo narodnosti posameznika? Za to, po čem se spozna narodnost tega ali onega, ni v zakonu nikakih predpisov. Pripadanje k narodnosti se ima torej presojati po splošnih, bistvu odgovarjajočih znakih. Če je tedaj določiti narodnost posameznika, je za to merodajna edino le odločna izjava dotičnika, z drugimi besedami: vsakdo pripada k tisti narodnosti, h kateri se sam prišteva.

4. Kdaj je treba manjšinsko šolo ustanoviti? Kakor naglo to rahtevajo pripadniki manjšinske narodnosti, seveda zopet le pod pogoji, navedenimi pod 1. Kakega poziva te ali one oblasti na stavljenje te zahteve ni treba. V to zahtevo opravičeni podpišejo tozadevno prošnjo lahko tudi še potem, ko je že vložena pri pristojni oblasti.

5. Kdo je opravičen podati izjavo, kateri narodnosti pripada otrok, oče ali mati? Na vsak način le oče kot hišni gospodar, vendar pa sme tako izjavo oddati tudi mati, oziroma žena, če se izkaže s tozadevnim moževim pooblastilom.

Pri vdovah ni potreba dovoljenja sovaruha otrokovega za izjavo, kakaj po §§ 143. in 218. obč. drž. zak. ima mati edina in izključno skrbeti za vzgojo otrokovo in to celo tedaj, če niti varstva nad otrokom (pravzaprav otrokovim imetjem) ni prevzela in če se je zopet omožila. Iz tega vzroka n. pr. tudi ni opravičen očim v imenu svojega pastorka podati izjave o njegovi narodnosti.

Pri nezakonskih otrokih mati sama v izjavo ni opravičena, ker zastopa nezakonskega otroka le njegov varuh v smislu § 166. obč. drž. zak. in ker ima ta edini pravico in dolžnost, skrbeti za otrokovo vzgojo (§ 216. obč. drž. zak.).

Če je zakonski oče ostavil svojo ženo, se sme le-ta izjaviti za otroka; takisto, če je oče izginil neznano kam. § 176. obč. drž. zak. sicer določa, v katerih slučajih se sme odvzeti očetu njegova oblast in se postavi za otroka posebnega varuha, toda dokler se to ni zgodilo, ima samo mati pravico in dolžnost, da vodi otrokovo vzgojo.

6. Državljanstva in občinska pristojnost. Pravica, zahtevati manjšinsko šolo, izvira iz določbe člena 19. državnih osnovnih zakonov, zato pristoji samo avstrijskim državljanom. Če je avstrijski državljan, ki zahteva tako šolo, v dotično občino pristojen ali ne, ni merodajno; glavno je, da v občini, oziroma v šolskem okolišu stalno biva in da ima tam za šolo godne otroke.

Mislamo, da je s temi podatki dovolj rešeno Vaše vprašanje.

Prva seja odbora učiteljske organizacije „Steiermärkischer Lehrerbund“.

Od 1. dne meseca prosinca 1906 je štajersko ljudskošolsko učiteljstvo združeno v organizaciji „Steiermärkischer Lehrerbund“. V njem sta združeni zvezi: „Verband deutscher Lehrer und Lehrerinnen“ in „Zveza slovenskih štajerskih učiteljev in učiteljic“.

„Lehrerbundov“ odbor ima 1., 2. in 3. načelnika, 2 zapisnikarja in 2 blagajnika ter za 200 društvenih članov — oziroma za 100 članov nad 200 — 400 itd. — enega prisednika. Novi štajerski „Lehrerbund“ šteje danes okolo 2000 učnih oseb, njegov odbor pa 12 članov.

Na dan 13. septembra t. l. se je vršila prva odborova seja v šolskem poslopju Broekmanove ulice v Gradcu.

Ob 1/2 12. uri so se zbrali v konferenčni sobi ti-le gg. tovariši: 1. Holzer Alojzij, nadučitelj v Gradcu; 2. Baumgartner

Vinko, nadučitelj v Maria-Grün; 3. Gussarek Karl, učitelj v Mariboru; 4. Trebentschek Ivan, nadučitelj v Špitalu; 5. Schreithofer Ferdo, nadučitelj v Tillmitschu; 6. Monschein Franc, nadučitelj v Tobelbadu; 7. Kalista Franc, nadučitelj v Kalsdorfu; 8. Otter Anton, učitelj v Gradcu; 9. Slanc Ernest, nadučitelj pri Sv. Bolfanku; 10. Knapič Ivan, nadučitelj v Vidmu; 11. Požegar Avgustin, nadučitelj v Žitečki vasi.

G. Armin Gradišnik, 2. načelnik „Lehrerbunda“, ni mogel priti k seji.

Poročati mi je le stvarnosti. Poslovnega reda še nismo imeli. Izdeluje ga tovariš Monschein, ki ga bo predložil prihodnjemu zboru delegatov, da se odobri, eventualno popravi ali predrugači.

Posvetovanja, sklepi i. dr. se bodo objavili v „Pädagogische Zeitschrift“ in v „Učiteljskem Tovarišu“.

Zapisnikarjem, oziroma poročevalcem sta izvoljena gg. Kalista Franc in Požegar Avgust, blagajnikoma pa Otter Anton in Schreithofer Ferdinand.

„Lehrerbundova“ gospodarska načela dovoljujejo odbornikom le povrnitev stroškov za vožnjo v III. redu železniških vozov. Temu smo se upirali z mnenjem, da je pravično, potrebno in mogoče, da se plačajo odbornikom tudi drugi potni troški. Predlog, da je plačati potnine po 50 h od 1 km je bil enoglasno sprejet. Predložiti ga bo zboru odposlancev, ki ga naj upoštevajo in odobrijo.

Posvetovali smo se tudi, kako bi bilo priklopiti „Lehrerbundu“ učiteljice ženskih ročnih del. One imajo svoje društvo, a kazalo bi, da so med nami in pri nas. V „Lehrerbundu“ bi imele večjo zaslombo, žrtve napram njemu pa bi bile le majhne. V zadevi je bilo slišati razna mnenja. Končno smo sklenili, da „Lehrerbund“ vprašaj „Verband“ in „Zvezo“ po mnenju o tem. Obenem je pisati „Društvu učiteljic ženskih ročnih del“ v Gradcu ter ga opozoriti na pristop k „Lehrerbundu“. O uspehih teh dopisov bo v primernem času poročati.

Prošnja učiteljstva, da plačuje vozno pri železnicah v polovici ali sploh v znižani meri, je skrb učiteljskega društva „Deutsch österr. Lehrerbund“, ki se za naše koristi ne prebota in uspešno poteguje.

Obresti Franc-Jozefove ustanove so se podelile potom natančno-vestnega razmotrivanja o posameznih prošnjah. Oskrbnik ustanove, tov. Schreithofer, je podajal podrobne slike o življenjskih razmerah prosilcev in prosilk, ki jih je bilo 27. Nekatere prošnje niso bile niti vidirane niti opremljene s potrebnimi potrdili i. dr.

Iz hranilne knjižice je bilo na razpolago 420 K ustanovnih obresti. Z ozirom na število prošenj smo pridjali še nekaj obresti od legata Gödel in 75 K iz nabiralnega fonda — ter povišali vsoto 420 K na 560 K. Na vse prošnje pa se ni bilo ozirati. Ostale smo ločili na dve skupini. Po razmerju ubožnosti in potrebnosti smo priznali 1. skupini po 30 K, 2. skupini po 20 K podpore.

Pri tej priliki je opomnil tov. Otter prisednike, da naj člani društva „Beamtenverein“ premije plačujejo potom „Bundovega“ blagajnika. Društvo „Beamtenverein“ prepušča „Bundu“ 3% inkaso, kojih 2% lahko prideta v nabiralni zalog.

Tov. Trebentschek želi, da bi se pravila novega „L. B.“ skoraj tiskala. Načelnik Holzer Alojzij opozori na še mogoče izpremembe in pravi, da bo treba potrpeti do prvega glavnega zborovanja.

Tovariš Otter z naglasom izjavi, da imamo še za „Steir. Schul- u. Lehrerzeitung“ plačati tiskarni 470 K in prosi, da okrajna društva na podlagi doposlanih izpiskov neplačane naroč-

nine od dolžnikov poberejo in njemu dološljejo, sicer bo treba sramotne tožbe.

Tovariš Monschein opozarja na veliko veljavo sloge in družjenja našega stanu in poudarja, da je posebno mlade tovariše in tovarišice navduševati za stanovsko zavest.

Za nastop v prihodnosti bodo posebni komiteji sestavili in izpolnili tiskovino za označevanje našega delovanja na raznih poljih, n. pr. na polju humanitete, gospodarstva (hranilnice), šolstva, godbe itd. Za nemški del Štajerske deluje trojica Monschein - Frankl - Gassarek.

„Zveza“ naj izvoli tovariše, ki prevzamejo isto delo za Spodnje Štajersko. Morebiti je to že storila.

Z vneto smo se posvetovali in sklepali — zadovoljni smo sklenili sejo. Čut rastočega zaupanja me je objel, ko sem sprejel poslov tovarišev — gotovo njih tudi, saj časi so zadosti hudi! Žitečka vas, dne 20. kimaveca 1906.

Avguštin Požegar.

Oblast — učitelj.

Spisal Anton Maslo iz Riemanj.

„Oblastva bi morala očrtati — v pravem pomenu besede — svojim zastopnikom, kako jim je postopati, da se vrši v zakonih vsem osigurana in zjamčena pravica, oziroma dolžnost v prospeh in blagor napredka, omike, vzgoje in šole.“

„To se do sedaj ni izpolnjevalo in tudi se ne bo, dokler vladajo take razmere.“

Prav v članku, ki ga je objavil „Učiteljski Tovariš“ v letošnjem letniku (številka 20. in 21.) je pokazano bistvo oblasti do učiteljstva in učiteljstva do oblasti ne gledé na drugi namen, s katerim je uredništvo morda nehote priobčilo pod črto pisateljevo stransko misel. Obenem se ta članek najmanj ne dotika lokalnih razmer in je zato le subjektivno mnenje pisatelja, ki mora ločiti osebe od početij, da ne nasprotuje stvarnemu taktu.*)

Resnici na ljubo moram pa konstatirati, da ni dobil od deželnega šolskega sveta označeni učitelj nikake graje, pač pa letos pri perijodičnem nadzorovanju red prav dobro iz nastopa gledé discipline in uspeha v šoli. — Da se resnica prav spozna, treba je čuti oba zvoná. Die Schule ist ein Politikum — a v glavnem ji je naloga npravo-verska vzgoja, ki pospešuje v človeštvu svetovno nprav. V razvitku te je oblast v drugačnem elementu, ker zakon se da potom avtoritet vsiliti, kar je pri npravi nemogoče; zato prideta oblast in nprav celo v navzkrižje. Da se to ne zgodi, mora tudi nenpravi priskočiti na pomoč državna oblast, dokler se to godi v mejah kakega zakona. Rešitev težkoč na podlagi tega, da izbaja nprav iz človeškega uma, se komaj doseže. Za stvarnost je pa oblast del npravi. Del npravnih zapovedi je avtoritetam ali zase ali za skupnost važnejši nego vse; zato se pri tem njihovem delu spajajo npravni nagibi z nagibi veselja; ti slednji žugajo bolečine ali neprijetnosti v večje zagotovilo izpolnjevanja avtoritetnih ukazov. Take zapovedi imajo vsiljiv značaj, ker avtoriteta s svojo močjo in s svojimi bridkimi sredstvi primora učitelja k izpolnjevanju dolžnosti, da se varuje prestopa podanih mej. Avtoriteta si more uporabo tega prisilnega sredstva ali zase pridržati ali pa je odvisna uporaba omenjenega sredstva od priziva javne oblasti, od strani zanimajoče se stranke. Tako nastane na pravnem polju v npravi nepoznan pojem subjektivnega prava, ki je obenem po avtoriteti samostojen ali pozvan po delujoči moči. Ta sili zavezanca potom oblasti ali uporabe bridkih sredstev, da izpolni svojo dolžnost. Pooblaščenec je oni, ki mu

*) Tako je tudi s tem člankom.

Uredništvo.

avtoriteta poveri zaradi njegovega priziva to podporo. To razmerje se prične tudi z dejansko močjo posameznika do kake stvari. Tu ni od strani drugih npravne moči; nastane pa zaradi zapovedi avtoritete, kakor hitro se dejanstvena moč prizna za pravo lastnika; iz tega se izcimi prisilna dolžnost drugih, ki stori, da se ne moti lastnika v izvajanju svoje moči proti dotični stvari. Iz tega se razvija razlika med osebnimi in stvarnimi pravicami. Nasprotje, ki je mogoče med pravom in npravjem, se vidi iz tega zapopadka, ker avtoriteta v svoji omejeni moči ima le najvažnejše razmere; iz teh se šele izvajajo npravstvene dolžnosti, ki so preskrbljene s toliko silo. Vsi drugi oziri, ki so še v npravstvu in se v raznih slučajih iz razloženih razmer do dolžnosti uničujejo, se od avtoritete ne upoštevajo; tako nastane pravo tudi tam, kjer odpade npravstvena dolžnost zaradi omenjenih ovir. Zaraditega mora avtoriteta postopati izvršilnim potom proti dolžniku, akotudi bi npravni oziri velevali, da se mu dá odlog, najsi bo to morda zaradi rodovinske zveze ali zaradi nezakrivljene bede dolžnika.

S tem naj bo na realni podlagi razjasnjeno, kar se ne da rešiti po drugem načinu. Pravo in npravstvo prihajata iz enega vira, t. j. iz zapovedi vzvišenih avtoritet; pravo je le del splošnega npravstva, ki se odlikuje tudi po svojih dolžnostih in ima razen npravnih motivov tudi take, ki zbujaajo radost, oziroma bridkost; pri tem ni izključena možnost, da pride pravo v navzkrižje z ukazi npravi. Kakor je pojem važnosti, na katerega se opira pravoslovje s svojimi zakoni, omahljiv, tako se obenem meje med npravo in oblastvom zdaj zožujejo, zdaj zopet razširjujejo; to pa v onem razmerju, kakor se izpreminjajo navade in potrebe prometa.

Medtem, ko se je npravstvenost šele v teku časa mogla razviti iz različnih avtoritet in njenih zapovedi, je bilo delovanje človeštva v začetku le sad mika in razuma. Nprava je pričela v družinah z zapovedmi glavarja hiše, glavarja rodu, vere in države. Iz vlastite narave teh treh avtoritet sta se razvila nprava in zasebno pravo v narodu; zadnje pa iz njegovih navad brez glasnih ukazov, medtem ko je javno pravo utemeljeno po vladarjih in dolžnosti do Boga, ter duhovno pravo po duhovnikih, tu seveda ne more biti nikakega govora o obmejenju na teh poljih. Zapovedi so se izpolnjevale pretežno v posameznih slučajih, za kar nam stara zaveza in zbirka tozadevnih zakonov daje mnogo zgledov. Le polagoma so se mogle zapovedi splošno spoznati; tako se je pričela razdelitev in uvrstitev poedinih čednosti gledé vsebine. Pričenša znanost se je strogo držala te razdelitve ter dostavila razvrstitev dolžnosti do Boga, do bližnjega in samega sebe. V tej obliki se je vsebina npravstvenih načel ohranila do današnjih dni.

Da so se posamezne čednosti spajale na posamične meri, ki so bile v narodu od veselja določene, torej na meri, ki so se po napredku in omiki mnogokrat izpremenile, se sklepa na nedoločnost in izpremenljivost čednosti, proti katerima je težko zmagovati. Če primerjamo čednosti današnjega pojmovanja z onimi od nekaj pod ravno istim imenom, vidimo, da so si v različnem razmerju. Važnejša je druga posebnost čednosti, zaradi katere si te ne privzemajo iz svojega bistva meje, temveč jo dobé šele, kadar stopijo medsebojno v razmerje. Iz tega sledi, da vsaka čednost pri prestopu ene gotove sredine k manjšini ali k večini izgubi svojo pravo veljavo. Varčnost zajde v oduševstvo ali zapravljenost, hrabrost v predrznost ali strahopetnost itd. Lahko je vpoštevati posamezno čednost, ne tako pa določiti vsaki mejo, pri kateri neha biti ista.

Pokaže se tudi tu, da se ne more določiti meje gledé stvarnih načel; kar se more, je to, da se čednosti dadó vzpo-